

ЗМІСТ

- 6 ВСТУП
- 9 СПОСОБИ СПРИЙНЯТТЯ КАРТИН
- 19 ЗЕМЛЯ І ВОДА
- 31 ПОРТРЕТИ
- 45 ПОВСЯКДЕННІ РЕЧІ
- 63 ІСТОРІЯ Й МІФОЛОГІЯ
- 81 ХРИСТИЯНСЬКИЙ СВІТ
- 99 СТВОРЕННЯ ОРНАМЕНТІВ
НА ПЛАСКИХ ПОВЕРХНЯХ
- 109 ТРАДИЦІЯ
- 117 КОМПОЗИЦІЯ І СТРУКТУРА
- 125 ЗОБРАЖЕННЯ ПРОСТОРУ
- 135 ФОРМАЛЬНИЙ АНАЛІЗ
- 149 ПРИХОВАННИЙ СМИСЛ
- 155 СТВОРЕННЯ ШЕДЕВРІВ

- 163 Глосарій
- 172 Список рекомендованої літератури
для подальшого читання

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ВСТУП

Споглядання картин може бути захопливим, хвилюючим і зворушливим досвідом. Деякі з них легко вподобати з першого погляду, проте глибоке розуміння інших — часто найцінніших — потребує вдумливішого вивчення.

У цій книзі описано й проаналізовано картини з різних аспектів: у ній розглянуто популярні в живописі сюжети й дивовижне розмаїття прийомів їх відтворення на полотні; технічні проблеми, з якими стикаються художники та в який спосіб вони їх вирішують, часто з неперевершеною винахідливістю долаючи труднощі; і навіть приховані смисли й натяки.

Попри те, що багато картин милують і неспокушене око, глибокий аналіз допоможе вам осягнути, що саме перетворює їх на шедеври та як досягають досконалого балансу кольорів і форм, що справляє незабутнє враження. Це дасть змогу зрозуміти й належно оцінити інші живописні твори, які на перший погляд можуть здатися непривабливими чи навіть потворними і викликати емоційне неприйняття.

Описи картин, створених у різні епохи в різних країнах і зібраних у цій книзі, мають на меті навчити читача вловлювати найтонші відтінки смислу, що ховаються в мистецьких образах на полотні, й отримувати істинне естетичне задоволення від розглядання живопису.

Розділ 1

СПОСОБИ СПРИЙНЯТТЯ КАРТИН

—
Розглядання картин під різними кутами
зору відкриває нові перспективи
—

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Існує чимало способів розглядати картини. У цьому розділі ми подивимося на них під різноманітними кутами зору на прикладах чотирьох відмінних за стилем картин, створених у різні епохи.

ДЛЯ ЧОГО ПРИЗНАЧАЛАСЯ КАРТИНА?

Почнемо з того, що поставимо перед собою запитання: якій меті слугувала картина? Це живе промовисте зображення бізона було створено близько 15 тис. років тому на стелі печери, розташованій на території сучасної Іспанії.

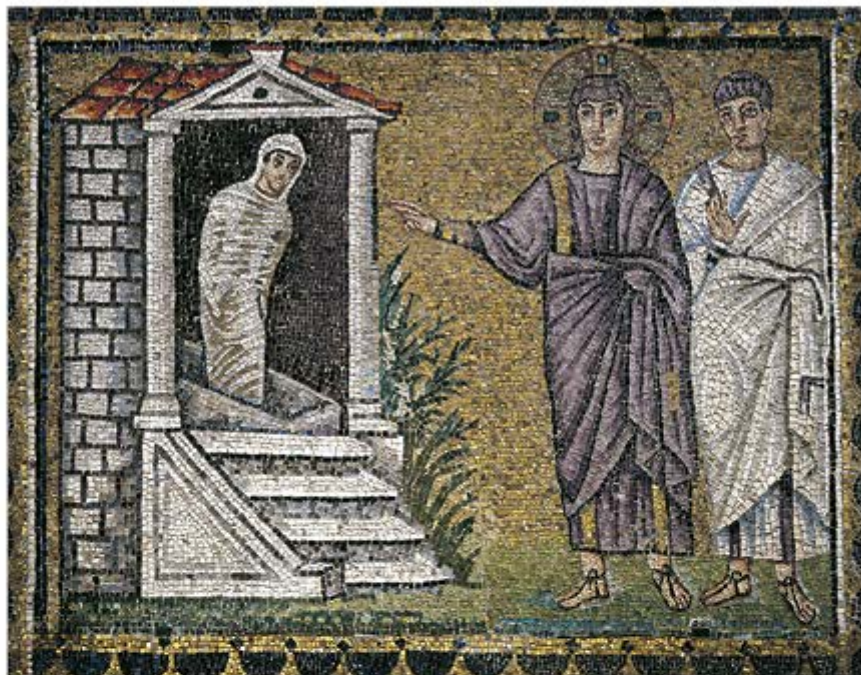
Яким, запитуємо себе ми, було призначення прекрасного яскравого малюнка в темній западині неподалік від входу в печеру? Деякі вчені висувають гіпотезу, що йому приписували магічні властивості — його творець вважав, що зображення тварини допоможе йому (чи його племені) впіймати й убити тварину. Той самий принцип застосовують у релігії вуду, коли в ляльку, схожу на певну людину, встролюють голку, маючи на меті завдати їй шкоди. Тож, мабуть, первісний художник сподівався, що майстерне зображення бізона на склепінні печери посприє вдалому полюванню на саму тварину.

Первісний художник
Наскельний малюнок бізона
15 000–10 000 рр.
до н.е.
Пігменти
з деревного вугілля
й охри
Печера Альтаміра,
поблизу Санті-льяна-дель-Мар
в Кантабрії, Іспанія

Існує чимало гіпотез щодо ужиткової функції таких малюнків. Згідно з однією з теорій, художник вірив, що здійснення ритуалу вбивства зображення бізона полегшить полювання на саму тварину.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Невідомий
візантійський
художник
«Воскресіння
Лазаря»

VI ст.

Мозаїка в базиліці
Сант-Аполлінаре-
Нуово, Равенна

Виразна простота
таких зображень
допомагала ран-
ньохристиянській
церкві роз'ясню-
вати сенс Євангелія
письменній
більшості.

Друга картина істотно відрізняється від першої; це мозаїка з ранньохристиянської церкви. Її сюжет, воскресіння Лазаря, легко впізнати. Мертвий Лазар уже чотири дні лежав у труні, коли до Єрусалима прибув Ісус. Як зазначено в Євангелії від Івана, він звелів відвалити камінь від входу до усипальниці Лазаря,

ізвів очі до неба й промовив: «Отче дяку приношу Тобі, що Мене Ти почув. Та Я знаю, що Ти завжди почуєш Мене, але ради народу, що довкола стоїть, Я сказав, щоб увірували, що послав Ти Мене».

І, промовивши це, Він скричав гучним голосом: «Лазарю, вийди сюди!» І вийшов померлий, по руках і ногах обв'язаний пасами, а обличчя у нього було перев'язане хусткою...*

Ів. 11:41–44

Мозаїка ілюструє цей біблійний сюжет із достойною захвату промовистістю; ми бачимо, як Лазар, сповитий у погребальні пелени, з'являється з гробниці, де був похований; бачимо, як Ісус, убраний у довгополий пурпуровий хітон, владним жестом підкликає його до себе. Поряд із ним чо-

* Тут і далі цитати з Біблії наведено в перекладі Івана Огієнка. – Прим. ред.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ловік із «народу, що довкола стоїть», задля якого Господь сотворив це чудо, у невимовному подиві підняв руку. Композиція картини вкрай проста — пласкі, чітко окреслені постаті розміщені на золотавому тлі. Мозаїка не така яскрава й жива, як наскельний малюнок, проте дає всім, хто знайомиий із відтвореним на ній сюжетом, одразу ж упізнати його.

Якій меті слугувала ця картина, що була частиною оздоблення церкви? У час, коли було створено мозаїку, в VI столітті, читати вміла лише мізерна купка обраних. А церква докладала всіх зусиль, щоб донести вчення, викладене в Євангелії, до якомога більшої кількості людей. «Для неписьменних ікони — те саме, що Святе Письмо для тих, хто знає грамоту», — наголошував папа Римський Григорій Великий, маючи на увазі, що споглядання таких легко зрозумілих зображень, як ця мозаїка, допомагає людям вивчати Біблію.

Ревнощі та обман бувають такими ж частими супутниками кохання, як і задоволення

А тепер погляньмо на картину, написану масляними фарбами, що належить пензлю куртуазного художника XVI століття Аньоло Бронзіно. Він зобразив язичницьку богиню кохання Венеру, яку з виразним натяком на еротичність обіймає її син, крилатий юний Амур. Праворуч від центральної групи бачимо радісного малого хлопчину, який, на думку деякого з мистецтвознавців, уособлює Задоволення. Із-за його спини визирає химерна дівчинка в зеленій сукні, з-під якої, як ми з подивом помічаємо, видніється її тулуб у формі скрученої змії. Імовірно, вона втілює образ Брехливості, огидної людської риси — привабливої зовні, проте потворної зсередини — яка нерідко супроводжує кохання. Ліворуч від центральної групи бачимо злостиву стару відьму, яка рве на собі волосся. Це Ревнивість — поєднання заздрості й відчаю, що теж часто співіснує з коханням.

Угорі ми бачимо двох персонажів, які підіймають завісу, що явно перше заплінала цю сцену. Чоловік — це крилатий Батько Час із пісковим годинником на плечі. Саме він, Час, відкриває численні труднощі, що стають на заваді хтивому коханню на кшталт того, що зображене тут. Жінка ліворуч навпроти нього втілює Правду; вона зриває з Венери маску й викриває в богині гримучу суміш жажів і втіх, невіддільних від її чеснот і талантів.

Отже, картина підказує моральну максиму: ревнощі та обман бувають такими ж частими супутниками кохання, як і задоволення. Однак ця мораль не передається так явно й безпосередньо, як у мозаїці, що зображує воскресіння

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Аньоло Бронзіно
«Венера, Амур і алегорія
Ревнощів»
Приблизно 1545 р.
Полотно, олія, 146 x 116 см
Національна галерея, Лондон

Цю складну алегоричну картину було створено і для повчання, і для розпалювання уяви культурної еліти.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Лазаря; натомість вона втілена в складній для сприйняття алегорії із активним застосуванням художнього прийому, який ми називаємо *персоніфікацією*.

Призначення цієї картини полягає не в дохідливому викладі сюжету з Євангелія неписьменним, її мета — заінтригувати й почасті роздразнити високоосвічену й чудово обізану з мистецтвом аудиторію. Художник написав її для великого герцога Тосканського, і вона стала подарунком аристократа Франциску I, королю Франції. Отже, це живописне полотно створювали для розваги й напучення культурної еліти.

І, насаикінець, погляньмо на створену ближче до сьогодні картину американського художника Джексона Поллока. На ній зображено аж ніяк не влізавану частину звичайного світу — не бізона, якого треба вполювати; не релігійний сюжет, який необхідно викласти дохідливо; не складну алегорію, яку мають розгадати обрані поціновувачі. Натомість вона передає сам акт творіння: щоб намалювати цей органічний абстрактний візерунок, що наче дихає внутрішньою силою, митець наливав і розбризкував фарби на величезному полотні. Яке призначення такої роботи? Вона має на меті розкрити творчу активність і спонтанну фізичну енергію художника, донести до глядача рухи його тіла, виразити емоції й умонастрій творця в моменти, коли він працював над нею.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Другий спосіб розглядати картини — зрозуміти, що вони розповідають нам про культурний контекст, у якому їх створювали. Так, з наскельного малюнка ми можемо дещо дізнатися (правда, опосередковано й без конкретних деталей) про первісних людей, які кочували з місця на місце, знаходя-

Джексон Поллок
«Ритм осені (№30)»
1950 р.
Полотно, емаль,
267 x 526 см
Музей мистецтва
Метрополітен,
Нью-Йорк

Хоча картини
Поллока,
виконані в техніці
«наливання-і-
розбризкування»,
шокували світ,
коли він уперше
виставив їх на
суд публіки, ця
маніфестація
«живопису
дії» посприяла
переміщенню
центру
авангардизму до
Нью-Йорка.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>